

**РЕСПУБЛІКАНСЬКИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИМСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ
(новий погляд)**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

*За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора Р.Р. Тіміргалєєвої*

Сімферополь
ВД «АРІАЛ»
2014

УДК [65.011/.014:332.1]”312”

ББК 65.011-2

Т 41

Рекомендовано до друку вченою радою Республіканського вищого навчального закладу «Кримський гуманітарний університет» (протокол № 9 від 30.04.2014 р.)

Рецензенти:

Андрієнко В.М. - доктор економічних наук, професор;

Логутова Т.Г. – доктор економічних наук, професор.

Т 41 Сучасні тенденції управління розвитком організаційно-економічних систем (новий погляд) : колективна монографія / Загальна редакція д.е.н., професора Р.Р. Тіміргалєєвої. – Сімферополь : ВД «АРІАЛ», 2014. – 662 с.
ISBN 978-617-648-269-7

Колективом авторів розкрито певне коло завдань, починаючи від аналізу теоретичних аспектів, тенденцій розвитку і концептуальних основ формування стратегії управління розвитком організаційно-економічних систем різного рівня й підпорядкованості, стратегії інформаційно-комунікаційного забезпечення технологій управління, економіко-математичного обґрунтування і моделювання процесів управління, розвитку і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання, концепції логістичного управління та питань оцінки економічної ефективності й економічного ризику в їх діяльності до розкриття інноваційних підходів і дієвих механізмів управління, що в цілому дозволило не тільки визначити сучасні тенденції, але й побачити новий погляд науковців на інститут управління, побудувати теоретико-методологічну основу формування ефективних механізмів управління організаційно-економічними системами в умовах транскордонного співробітництва і міжнародної інтеграції.

Видання призначено для студентів, аспірантів, науковців і практиків, які займаються сучасними проблемами управління розвитком організаційно-економічних систем різного рівня.

УДК [65.011/.014:332.1]”312”

ББК 65.011-2

ISBN 978-617-648-269-7

© ПВНЗ «КТУ», 2014

© ВД «АРІАЛ», 2014

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	14
1.1. Соціальна безпека держави в контексті забезпечення інноваційного розвитку організаційно-економічних систем	14
1.2. Механізм формування інноваційної стратегії розвитку регіону	29
1.3. Оновлені тенденції в управлінні інноваційним простором регіону (на прикладі Автономної Республіки Крим)	41
1.4. Концептуальні засади інноваційної безпеки в системі економічної безпеки держави	50
1.5. Теоретичні аспекти подолання соціально-економічних точок біфуркації	60
1.6. Сучасні тенденції інноваційного розвитку природних та економічних систем: екологічні стандартизація і сертифікація	69
1.7. Стан та тенденції розвитку аптечної інфраструктури фармацевтичного ринку України	84
1.8. Сутнісна характеристика послуг медичних установ	94
РОЗДІЛ 2. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ	104
2.1. Інноваційний проект створення сучасного гірськолижного курорту в Криму	104
2.2. Вплив енергетичного потенціалу відновлювальних джерел енергії на економічну доцільність їх використання	119
2.3. Проблеми оцінки ефективності впровадження інформаційних систем управління підприємствами та методи їх рішення	128
2.4. Інформаційні технології аналізу даних в економічних системах	142
2.5. Формалізація сутності та структури інтелектуального капіталу управлінських працівників аграрних формувань	152

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ І МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ	171
3.1. Узгодження маркетингових і логістичних стратегій і формування бізнес-моделі інноваційно-активного підприємства	171
3.2. Визначення чинників економічної безпеки будівельної галузі України методом факторно-індикаторного аналізу	185
3.3. Обґрунтування ефективності оцінки конкурентоспроможності машинобудівних підприємств методом DEA	197
3.4. Моделі і методи логістичного управління розвитком територій	212
РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	283
4.1. Концептуальні аспекти управління розвитком регіональних економічних систем транскордонного співробітництва	283
4.2. Цільова спрямованість розвитку міста, як елемент соціально-економічної територіальної системи	294
4.3. Розвиток ринку страхування фізичних осіб в Україні	308
4.4. Управління ефективністю діяльності проектно-орієнтованого підприємства	326
4.5. Взаємозв'язок між ефективністю керуючої системи і розвитком об'єкта управління	340
4.6. Узагальнений аналіз умов створення і розвитку регіональних транспортно-логістичних кластерів в Україні	353
4.7. Трудовий потенціал регіону: особливості розвитку в умовах формування інноваційної моделі економіки	372
4.8. Ефективність використання земельних ресурсів в аспекті тваринництва Сумської області	384

РОЗДІЛ 5. ОСОБАЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИМИ СИСТЕМАМИ В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	395
5.1. Економічний суверенітет України в умовах становлення когнітивної економіки	395
5.2. Шляхи удосконалення взаємодії суб'єктів транскордонного ринку праці в умовах міжнародної економічної інтеграції	406
5.3. Договірні відносини в будівництві з урахуванням міжнародного досвіду	421
5.4. Визначення ризиків підприємства – ініціатора при оцінці об'єкту інтеграційного перетворення на різних етапах життєвого циклу угоди M&A	438
5.5. Виставково-конгресна діяльність в системі інфраструктурного забезпечення підприємництва: регіональний і міжнародний аспекти	448
5.6. Питання стабільного управління фінансами підприємств залізничного транспорту в умовах інтеграції в європейський транспортний ринок	463
5.7. Аналіз фінансово-правових відносин в процесі інтеграції України до транс-європейської транспортної мережі ТЕМ-Т	473
5.8. Теоретичні засади міжнародної торгівлі в контексті посилення продовольчої безпеки	483
5.9. Інституційні механізми залучення коштів трудових мігрантів як інвестиційного ресурсу розвитку економіки (на прикладі периферійних територій західних регіонів України)	497
 РОЗДІЛ 6. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ТА ДІЄВІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	 523
6.1. Організаційно-управлінський механізм гарантування економічної безпеки промислових підприємств в Україні	523
6.2. Реінжиніринг – як інструмент зниження затрат на логістичну діяльність підприємств агропромислового комплексу	538
6.3. Системно-інтеграційний підхід до управління розвитком будівельного потенціалу залізничного	

транспорту України та його організаційно-економічний механізм	553
6.4. Визначення складових фінансової безпеки на залізничному транспорті як пріоритетних напрямків її забезпечення	572
6.5. Механізм ціноутворення на будівельні матеріали з використанням відходів промисловості	581
6.6. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективного функціонування ринку органічної продукції	593
6.7. Теоретичні аспекти удосконалення тарифної політики на підприємствах сфери водопровідно-каналізаційного господарства України	604
6.8. Стан і тенденції розвитку всдопостачання: глобальний аспект	619
6.9. Відтворення основних засобів в житлово-комунальному господарстві України	637
6.10. Основні положення і перспективи управління потоковими процесами в організаційно-економічних системах	651

ПЕРЕДМОВА

Сучасні тенденції управління розвитком організаційно-економічних систем пов'язані зі значним зростанням підприємницьких структур, створенням великої кількості малих і середніх підприємств, ускладненням системи зв'язків між організаціями, підвищенням значущості таких критеріїв життєдіяльності бізнесу як гнучкість, динамічність і адаптивність до вимог зовнішнього середовища. Особливого значення в цьому аспекті набуває необхідність впровадження дієвих моделей, методів і механізмів управління. Це пов'язано з інтенсифікацією та розширенням товарно-грошових відносин, з динамічним збільшенням горизонтальних господарських зв'язків між підприємствами та організаціями сполучених галузей. Зростає можливість для поліпшення їх взаємодії на основі розширення господарської самостійності та ініціативи посередницьких структур і транспортних організацій, удосконалення їх договірних відносин і взаємного економічного стимулювання.

Динамічний і стабільний розвиток будь-якої організаційно-економічної системи безпосередньо залежить від розв'язання проблеми забезпечення її економічної ефективності. Підвищити ефективність функціонування і забезпечити розвиток організаційно-економічних систем будь-якого рівня можливо за рахунок реалізації відповідної стратегії розвитку. У зв'язку з цим росте значимість не тільки подальшої розробки теоретичних і методичних основ формування стратегії розвитку окремих суб'єктів господарювання, але й впровадження дієвих механізмів управління розвитком їх стратегічного потенціалу.

Колективом авторів розкрито певне коло завдань, починаючи від аналізу теоретичних аспектів, тенденцій розвитку і концептуальних основ формування стратегії управління розвитком організаційно-економічних систем різного рівня й підпорядкованості, стратегії інформаційно-комунікаційного забезпечення технологій управління, економіко-математичного обґрунтування і моделювання процесів управління, розвитку і забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання, концепції логістичного управління та питань оцінки економічної ефективності й економічного ризику в їх діяльності до розкриття інноваційних підходів і дієвих механізмів управління, що в цілому дозволило не тільки визначити сучасні тенденції, але й побачити новий погляд науковців на інститут управління, побудувати теоретико-методологічну основу формування ефективних

механізмів управління організаційно-економічними системами в умовах транскордонного співробітництва і міжнародної інтеграції. Отримані результати дозволили поглибити теоретико-методологічні засади управління організаційно-економічними системами та виробити практичні рекомендації, спрямовані на якісні зміни в структурі і діяльності даних суб'єктів економіки, досягти нового рівня конкурентних переваг за рахунок накопичення та своєчасного використання їх стратегічного потенціалу.

У монографії брали участь:

Вінічук Марія Володимирівна – викладач, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.1.1)

Ковальська Любов Леонідівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та підприємництва, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк (п.1.2)

Оксенюк Катерина Ігорівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк (п.1.2)

Кондрашихін Андрій Борисович – доктор економічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри державних та місцевих фінансів, Академія муніципального управління МОН України, м. Київ (п.1.3)

Шехлович Андріана Михайлівна – аспірант, Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ (п.1.4)

Гершуненко Юлія Олександрівна – головний економіст відділу ВІП клієнтів, ПАТ АКБ «Львів», м. Львів (п.1.5)

Строченко Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів і контролінгу, Сумський національний аграрний університет, м. Суми (п.1.6)

Левченко Вадим Олегович – аспірант, Магіївський економіко-гуманітарний інститут, м. Магіївка (п.1.7)

Аль Каравані Башар Талеб – аспірант, Магіївський економіко-гуманітарний інститут, м. Магіївка (п.1.8)

Козак Анатолій Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та управління, Інститут

педагогічної освіти та менеджменту РВУЗ «КГУ», м. Армянськ (п.2.1)

Петрова Інна Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері, Донецький державний університет управління, м. Донецьк (п.2.2)

Шевченко Дмитро Станіславович – викладач кафедри менеджменту у виробничій сфері, Донецький державний університет управління, м. Донецьк (п.2.2)

Полуктова Наталія Робертівна – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економічної кібернетики, Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій, м. Запоріжжя (п.2.3)

Саркісян Сирануш Гегамівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент, Єреванський державний університет, м. Єреван (Вірменія) (п.2.4)

Овакімян Анна Седраковна – кандидат технічних наук, доцент, Єреванський державний університет, м. Єреван (Вірменія) (п.2.4)

Тереценко Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та контролінгу, Сумський національний аграрний університет, м. Суми (п.2.5)

Мних Ольга Богданівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу і логістики, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів (п.3.1)

Молодід Олена Олексіївна – кандидат економічних наук, провідний науковий співробітник, Державне підприємство «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва», м. Київ (п.3.2)

Вахович Інна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, зав. відділом економіки, управління та організації будівництва, Державне підприємство «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва», м. Київ (п.3.2)

Морозова Ірина Костянтинівна – аспірант, Донецький національний університет, м. Донецьк (п.3.3)

Тіміргалєєва (Ларіна) Рена Рінатівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, РВНЗ «КГУ», м. Ялта (п.3.4)

Гришин Ігор Юрійович – доктор технічних наук, старший науковий співробітник, завідувач кафедри інформатики та інформаційних технологій, РВНЗ «КГУ», м. Ялта (п.3.4)

Лук'янова Олена Юрійівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, РВНЗ «КГУ», м. Ялта (п.3.4)

Паришин Юрій Іванович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри економічної кібернетики, Державний вищий навчальний заклад «Український державний хіміко-технологічний університет», м. Дніпропетровськ (п.4.1)

Карлова Олена Анатоліївна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та маркетингу в міському господарстві, Харківський національний університет міського господарства імені А.Н. Бекетова, м. Харків (п.4.2)

Балуж Надія Романівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Львівська комерційна академія, м. Львів (п.4.3)

Петровська Тетяна Ериківна – доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п.4.4)

Опікунова Наталія Валентинівна – доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п.4.4)

Сватюк Оксана Робертівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.4.5)

Сумець Олександр Михайлович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри транспортних технологій і логістики, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенко, г. Харків (п.4.6)

Мисник Анжеліка Володимирівна – викладач кафедри менеджменту і логістики, Установа освіти «Полоцький державний університет», м. Новополоцьк (Білорусь) (п.4.6)

Терещенко Діна Акрамівна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п.4.7)

Кутах Катерина Миколаївна – аспірант, Сумський національний аграрний університет, м. Суми (п.4.8)

Дугінець Ганна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки, Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ (п.5.1)

Цибульська Юлія Орестівна – інженер відділу проблем ринкової інфраструктури та транскордонного співробітництва, Інститут регіональних досліджень НАН України, м. Львів (п.5.2)

Цифра Тетяна Юріївна – науковий співробітник, Державне підприємство «Науково-дослідний інститут будівельного виробництва», м. Київ (п.5.3)

Прудіус Юлія Сергіївна – здобувач, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.4)

Антонюк Дмитро Анатолійович – кандидат технічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій і логістики, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя (п.5.5)

Єрьоміна Марина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.6)

Найдьонова Марина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.6)

Зайцева Іраїда Юріївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п.5.7)

Брик Анастасія Олегівна – аспірант кафедри Міжнародних економічних відносин, Львівська комерційна академія, м. Львів (п.5.8)

Флейчук Марія Ігорівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин, Львівська комерційна академія, м. Львів (п.5.9)

П'ятковська Оксана Романівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, Міжнародний Інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», м. Львів (п.5.9)

Наконечна Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.5.9)

Вінічук Марія Володимирівна – викладач кафедри обліку і аудиту, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п.5.9)

Копитко Марта Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та економічної безпеки, Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів (п. 6.1)

Сумець Олександр Михайлович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри транспортних технологій та логістики, Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка, м. Харків (п. 6.2)

Чупир Олена Миколаївна – доктор економічних наук, професор, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.3)

Сичова Олена Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.3)

Ковтун Тетяна Віталіївна – аспірант, Українська державна академія залізничного транспорту, м. Харків (п. 6.4)

Андреева Тетяна Євгеніївна – кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Харківський

національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.5)

Бутенко Олена Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університету будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.5)

Андреева Тетяна Євгеніївна – член експертної ради з менеджменту і торгівлі при ДАК України, член НМК, кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.6)

Барабанов Ігор Васильович – доцент кафедри менеджменту, Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків (п. 6.6)

Мороз Еліна Григорівна – асистент кафедри менеджменту, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне (п. 6.7)

Полуянов Володимир Петрович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів, Автомобільно-дорожній інститут державного вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет», м. Горлівка (п. 6.8)

Полуянова Олена Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів, Автомобільно-дорожній інститут державного вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет», м. Горлівка (п. 6.9)

Попова Юлія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри логістики, Донецький державний університету управління, м. Донецьк (п. 6.10)

9. Questions & Answers: A Cost Comparison of Public and Private Water Utility Operation. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://documents.foodandwaterwatch.org/doc/A-Cost-Comparison-of-Public-and-Private-Water.pdf>

10. Statistical Abstract of the United States: 2012. Section 19. Energy and Utilities. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.census.gov/prod/2011pubs/12statab/energy.pdf>

20. U.S. Electric Utility Industry Statistics. American Public Power Association. 2013-14 Annual Directory & Statistical Report. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.publicpower.org/files/PDFs/USElectricUtilityIndustryStatistics.pdf>

21. Water Industry. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.qfinance.com/sector-profiles/water>.

6.9. Воспроизводство основных средств в жилищно-коммунальном хозяйстве Украины

Проблемы жилищно-коммунального хозяйства, несмотря на пристальное внимание к ним, не перестают быть актуальными и на современном этапе развития экономики Украины. Поставщики жилищно-коммунальных услуг представляют крупный сектор отечественной экономики, поэтому их проблемы и условия функционирования заслуживают того, чтобы быть предметом научных исследований, конечной целью которых является повышение качества условий жизни и труда подавляющего большинства населения страны. Достичь данной цели невозможно без перевода поставщиков услуг на качественно иной уровень функционирования и, соответственно, получения финансово-экономических результатов их деятельности. При этом важнейшей задачей является такая организация воспроизводства активов предприятий жилищно-коммунального хозяйства, которая

обеспечивала бы комплексное решение задач производственной, инновационной, инвестиционной, тарифной и финансовой направленности в их взаимосвязи и взаимообусловленности. Квинтэссенцией данных решений является проблема воспроизводства активов предприятий жилищно-коммунального хозяйства.

Различные аспекты функционирования предприятий жилищно-коммунального хозяйства обсуждаются в работах В. Н. Андриенко, С. В. Богачева, Л. Н. Бражниковой, В. Н. Инякина, А. И. Лукьянченко, В. П. Полуянова [9], В. И. Чиж и др. авторов. Достаточно активно данной проблемой занимаются на кафедре экономики и финансов автомобильно-дорожного института государственного высшего учебного заведения «ДонНТУ». Исследования проводятся в рамках кафедральных научно-исследовательских тем кандидатами наук, аспирантами и соискателями.

Цель работы. Очертить рамки объекта, предмета и задач исследования воспроизводства основных средств в жилищно-коммунальном хозяйстве Украины.

Термин «жилищно-коммунальное хозяйство» хорошо известен практически всем жителям государств, находящихся на территории бывшего Советского Союза. Однако, ни ранее, ни в настоящее время классификаторы видов экономической деятельности, отраслей народного хозяйства и публикуемые статистические справочники не дают прямого ответа по поводу технико-экономических показателей его функционирования. Ответ на вопрос: «почему?» содержится в приводимых ниже определениях.

«Жилищно-коммунальное хозяйство – часть хозяйства государства, обеспечивающая совокупностью деятельности служб и организаций, а также технических средств содержания в надлежащем состоянии жилого фонда и предоставления населению коммунальных услуг» [8]. «Коммунальные услуги – деятельность по холодному водоснабжению, горячему водоснабжению,

водоотведению, газоснабжению и отоплению, обеспечивающая комфортные условия проживания граждан в жилых помещениях» [8]. В трактовке законодательства Украины: «жилищно-коммунальные услуги – результат хозяйственной деятельности, направленной на обеспечение условий проживания и пребывания лиц в жилых и нежилых помещениях, домах и сооружениях, комплексах домов и сооружений соответственно нормативам, нормам, стандартам, порядкам и правилам» [5]. «Коммунальные услуги – результат хозяйственной деятельности, направленной на удовлетворение потребности физического или юридического лица в обеспечении холодной и горячей водой, водоотводом, газо- и электроснабжением, отоплением, а также вывоз бытовых отходов в порядке, установленном законодательством» [5].

Эти определения в некоторой степени поясняют факт отсутствия прямых статистических данных по работе жилищно-коммунального хозяйства, поскольку поставщики соответствующих услуг обслуживают не только население, но и бюджетные организации и коммерческих потребителей. А потому термин «жилищно-коммунальное хозяйство» в этом смысле является виртуальным, поскольку означает не столько определенный круг предприятий, сколько часть услуг, которая предоставляется различными предприятиями, причем для определенной части поставщиков это может не быть основным видом деятельности. Хотя отечественное законодательство и предусматривает, что коммунальная услуга может предоставляться юридическому лицу, однако не дает четкой трактовки условий использования им полученной услуги, чтобы она не утратила свой статус коммунальной (например, использование электроэнергии в производственной деятельности).

Сказанное несколько усложняет задачу анализа места и роли жилищно-коммунального хозяйства в экономике

Украины, поскольку статистические данные ориентированы зачастую на отдельные предприятия, а не на отдельные услуги. Так, классификатор видов экономической деятельности, не предусматривает такой вид деятельности, как оказание жилищно-коммунальных услуг, однако в составе промышленности выделены отдельно:

поставка электроэнергии, газа, пара и кондиционированного воздуха (сектор D);

водоснабжение, канализация, обработка отходов (секция E).

Предприятия указанных видов деятельности предоставляют жилищно-коммунальные услуги в той части, в которой потребителями этих услуг является население. Безусловно, это не весь перечень жилищно-коммунальных услуг. Частично они представлены и по другим видам деятельности. Однако это предприятия, составляющие так называемую коммунальную инфраструктуру, то есть осуществляющие предоставление основных услуг по обеспечению населения водой и энергией.

Определенная условность существует и при обобщении данных в том случае, если предприятие занимается несколькими видами деятельности. При этом выделяется основной вид экономической деятельности – тот, который создает наибольшую долю добавленной стоимости. Статистические данные по отдельным показателям деятельности субъектов хозяйствования могут быть сформированы по институциональному или функциональному подходам. Институциональный подход – способ обобщения данных, при котором показатели всех видов экономической деятельности субъекта учитываются в сводках по тому, который определен как основной. Функциональный подход – способ обобщения данных, при котором показатели деятельности субъектов формируются по однородным видам деятельности.

Считая, что основным потребителем услуг данных предприятий является население, можно составить определенную характеристику рынка жилищно-коммунальных услуг через характеристику предприятий по указанным видам экономической деятельности.

Результативные показатели предприятий по указанным видам деятельности в Украине за 2012 год представлены в табл.1. на основании [3, с. 119, 120, 131-134, 146-149, 161, 162, 326, 327, 354, 355], в которой они обобщены по институциональному подходу.

Как видно из приведенных данных, в Украине в 2012 году предоставляли услуги по данным видам деятельности 4977 предприятий, что составляет 11,5 % от общего количества предприятий по промышленности. На них работало 582,4 тыс. человек (19,2 %), общий объем реализованных услуг составил более 367 млрд. грн. (24,5 %). Теплоснабжением занимались 580 предприятий (1,3 %), на которых работало 108,2 тыс. человек (3,6 %), реализовано услуг 32,6 млрд. грн. (2,2 %). В водоснабжении и водоотведении насчитывается 1862 предприятия (4,3 %) с 117,3 тыс. чел. работников (3,9 %) реализовали услуг на 9,8 млрд. грн. (0,7 %).

Дальнейший анализ выполнен по двум видам экономической деятельности, в наибольшей степени связанных с оказанием коммунальных услуг: снабжение паром, горячей водой и кондиционированным воздухом (секция 35.3) и водоснабжение; канализация, обработка отходов (секция E). В табл.2 приведены значения по основным структурным элементам актива и пассива баланса в разрезе консолидированных данных в целом по промышленности, а также по теплоснабжению и водоснабжению. По каждому структурному элементу баланса данные представлены двумя строками: верхняя – на начало периода, нижняя – на конец периода.

Таблица 1

Отдельные показатели функционирования предприятий по виду деятельности (сектора D, E) в Украине в 2012 году

	Код по КВЭД-2010	Количество предприятий, единиц	Количество работников, тыс. чел.	Объем реализованной продукции, млн. грн.
Промышленность		43356	3026,4	1498929,7
Поставка электроэнергии, газа и кондиционированного воздуха	D	1334	421,5	346280,7
поставка электроэнергии, газа и кондиционированного воздуха	35	1334	421,5	346280,7
производство, передача и распределение электроэнергии	35.1	538	224,4	250298,4
производство газа; распределение газообразного топлива через местные (локальные) трубопроводы	35.2	216	88,9	63408,5
снабжение паром, горячей водой и кондиционированным воздухом	35.3	580	108,2	32573,8
Водоснабжение; канализация, обработка отходов	E	3643	160,9	20755,6
забор, очистка и подача воды	36	1651	103,1	8704,5
канализация, отвод и очистка сточных вод	37	211	14,2	1116,3
сбор, обработка и удаление отходов, восстановление материалов	38	1749	42,9	10834,3
сбор отходов	38.1	912	28,2	2760,9
обработка и удаление отходов	38.2	102	1,9	219,9

Как следует из данных табл.2, стоимость активов предприятий теплоснабжения на начало 2012 года составляла 2,0 % от стоимости всех активов промышленности, а по водоснабжению – 2,7 %. К концу 2012 года эти показатели соответственно составили 1,9 % и 2,4 %.

Таблица 2

Структурные элементы баланса предприятий по видам экономической деятельности в Украине в 2012 году, млрд. грн. (составлено автором на основании источников [3])

Структурные элементы баланса (на начало и конец периода)	Вид экономической деятельности		
	промышленность	снабжение паром, горячей водой и кондиционированным воздухом	водоснабжение; канализация, обработка отходов
Необоротные активы	728,0	15,3	28,9
	957,3	16,4	32,4
Оборотные активы	706,4	13,7	9,6
	786,1	16,3	9,2
Собственный капитал	526,1	7,2	22,7
	680,4	9,9	24,4
Долгосрочные обязательства	228,7	1,7	3,2
	305,3	1,7	4,4
Текущие обязательства	639,1	19,3	11,8
	711,5	20,2	11,8
Валюта баланса	1446,3	29,0	38,6
	1755,8	32,8	41,8

Следует отметить, что в структуре активов по промышленности необоротные активы составили на начало 2012 года 50,3 %, а оборотные – 48,8 %. На конец года – это соответственно 54,5 % и 44,8 %. В теплоснабжении необоротные активы составили в 2012 г. 52,6 % и 50,0 % соответственно на начало и конец года, а оборотные – 47,1 % и 49,7 %. В структуре пассива собственный капитал в промышленности: 36,4 % и 38,7 %; в теплоснабжении – 24,9 % и 30,3 %; в водоснабжении: 58,8 % и 58,4 %. Долгосрочные обязательства в промышленности: 15,8 % и 17,4 %, в

теплоснабжении: 5,8 % и 5,2 %; в водоснабжении: 8,4 % и 9,6 %. В табл.3 приведены показатели рентабельности всей деятельности.

Таблица 3

Рентабельность всей деятельности предприятий отдельных видов экономической деятельности в экономике Украины в 2010-2012 гг., %
(составлено автором на основании источников [3])

Вид экономической деятельности	Уровень рентабельности (убыточности)		
	2010	2011	2012
Промышленность	0,8	1,7	0,2
Поставка электроэнергии, газа и кондиционированного воздуха	-0,3	0,3	-1,1
поставки электроэнергии, газа и кондиционированного воздуха	0,3	2,8	1,5
производство, передача и распределение электроэнергии	0,3	2,8	1,5
производство газа; распределение газообразного топлива через местные (локальные) трубопроводы	2,3	4,2	1,4
снабжение паром, горячей водой и кондиционированным воздухом	-2,6	3,7	0,2
Водоснабжение; канализация; обработка отходов	-13,2	-6,8	4,1
забор, очистка и подача воды	-6,9	-7,0	-1,2
канализация, отвод и очистка сточных вод	-13,1	-14,6	-3,4
сбор, обработка и удаление отходов, восстановление материалов	-5,3	-11,8	9,8
сбор отходов	-2,2	-1,2	-0,1
обработка и удаление отходов	-6,4	-4,2	-1,5

Изучение показателей, представленных в табл. 6.9.3, указывает на убыточность работы поставщиков жилищно-коммунальных услуг за исследуемый период в целом по Украине, тогда как по промышленности данный показатель имеет, пусть и небольшое, но положительное значение.

В табл.4 приведен баланс основных средств по исследуемым видам экономической деятельности в 2012 году. Из табл.4 следует, стоимость основных средств на начало периода по первоначальной стоимости в теплоснабжении составляла 2,2 % от показателя промышленности, а в водоснабжении - 3,2 %. На конец периода соответствующие показатели составили 1,7 % и 2,3 %. По

остаточной стоимости – 1,8 % и 2,1 % как на начало, так и на конец периода. Степень износа в теплоснабжении – 54,1 %, что несколько ниже средней степени износа основных средств по промышленности (57,3 %), а в водоснабжении – 61,1 %, что несколько выше.

Таблица 4

Баланс основных средств в экономике Украины за 2012 по отдельным видам экономической деятельности, млрд. грн. (составлено автором на основании источников [2])

Показатель	Вид экономической деятельности		
	Промышленность	снабжение паром, горячей водой и кондиционированным воздухом	водоснабжение; канализация, обработка отходов
Стоимость основных средств на начало года	1116,37	24,31	35,22
Поступило	103,00	1,02	2,40
из них введено в действие новых	65,39	1,02	0,76
Выбыло	36,90	0,50	0,69
из них ликвидировано	8,62	0,09	0,10
Стоимость на конец года	1603,65	26,55	37,23
Амортизация	57,97	1,20	1,07
Остаточная стоимость на начало года	642,79	11,29	13,65
Остаточная стоимость на конец года	685,03	12,18	14,49
Коэффициент индексации	137,7	103,2	100,9
Степень износа	57,3	54,1	61,1
Темп роста	104,0	103,5	101,6

Следует установить, насколько существенно отличаются показатели воспроизводства по водоснабжению и теплоснабжению от усредненных показателей по промышленности и вектор направленности этих отличий, что даст ответ на вопрос – существуют ли некоторые специфические условия воспроизводства основных средств по этим видам экономической деятельности. Если такие отличия существенны, то следует установить факторы, которые их обусловили. Тогда политика воспроизводства основных

средств должна быть направлена на устранение негативного воздействия факторов и стимулирование позитивного воздействия. Если же существенность различий не будет доказана, тогда воспроизводственная политика ничем не будет отличаться от соответствующей в целом по промышленности.

Предлагается решение данной задачи провести в рамках статистического исследования усредненного значения показателя текущей нормы амортизации, определяемого как отношение суммы амортизационных отчислений за исследуемый период времени к средней за период первоначальной стоимости основных средств. Безусловно, тот или иной показатель должен способствовать достижению поставленной цели. Насколько предложенный показатель качественно лучше других позволяет это сделать – задача отдельного исследования с использованием современных количественных методов. Однако на первоначальном этапе считаем достаточным логическое обоснование его использования, которое показывает, что, являясь, интегральным выражением результативности инвестиционных, производственных и финансовых процессов на предприятии, данный показатель в своей статике и динамике в определенной степени отражает: видовую структуру основных фондов предприятия; степень износа основных средств; уровень организации воспроизводственного процесса;

в определенной степени уровень финансового обеспечения воспроизводственного процесса.

В табл.5 приведены данные о самом показателе, а также об усредненной первоначальной стоимости основных средств и начисленной за год суммы амортизации по промышленности, а также по сектору Е классификатора КВЭД в редакции, действовавшей до 2010 года: производство и распределение электроэнергии, газа, воды. Средняя норма амортизации за 12 лет по промышленности составила $\bar{x}_1=3,606\%$, а по

предприятиям секции Е - $\bar{x}_2=2,822\%$. Для оценки существенности различий двух средних используем t-критерий Стьюдента.

Таблица 5

Результат расчета нормы амортизации по отдельным видам экономической деятельности в Украине (составлено автором на основании источников [1, 2, 6, 7])

Год	Промышленность			Производство и распределение электроэнергии, газа, воды		
	Основные средства, млрд. грн.	Начисленная амортизация, млрд. грн.	Норма амортизации	Основные средства, млрд. грн.	Начисленная амортизация, млрд. грн.	Норма амортизации
2001	311,09	11,20	3,602	76,80	2,51	3,262
2002	339,26	12,07	3,558	95,32	2,77	2,908
2003	362,60	12,97	3,576	103,67	2,93	2,821
2004	420,08	14,46	3,443	120,84	3,08	2,551
2005	456,74	17,11	3,746	130,93	3,71	2,834
2006	525,22	19,78	3,766	142,61	4,09	2,864
2007	660,37	26,69	4,042	199,12	6,93	3,481
2008	760,19	31,03	4,082	211,65	6,23	2,943
2009	970,94	38,17	3,931	228,49	7,05	3,086
2010	1101,20	41,36	3,756	254,32	6,94	2,729
2011	1108,05	19,25	1,737	260,29	4,43	1,701
2012	1360,01	57,97	4,262	481,09	14,39	2,990

Нулевая гипотеза в этом случае выглядит следующим образом:

$$H_0: \bar{X}_1 = \bar{X}_2; \quad (1)$$

T-критерий Стьюдента вычисляется по формуле [4]:

$$t_{\text{расч}} = \frac{\bar{x}_2 - \bar{x}_1}{\sigma_{\text{разн}}}; \quad (2)$$

где:

$t_{\text{расч}}$ – фактическое значение t-критерия Стьюдента,

\bar{x}_1, \bar{x}_2 – средние двух совокупностей,

$\sigma_{\text{разн}}$ – показатель колеблемости разности.

Показатель колеблемости разности может быть исчислен так:

$$\sigma_{\text{разн}} = \sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1 - 1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2 - 1}} \quad (3)$$

где: σ_1^2 – дисперсия признака в первой совокупности,
 σ_2^2 – дисперсия признака во второй совокупности,
 n_1, n_2 – объем совокупностей,
 $n_1 + n_2 - 2$ – число степеней свободы.

Если объемы совокупности велики, то приведенную формулу упрощают, т. е. в знаменателях дробей ставят просто n_1 и n_2 . Исчисленное с помощью формулы фактическое значение критерия – $t_{\text{расч}}$ сравнивают с его критическим значением – $t_{\text{кр}}$. Если совокупность большого объема, то величина $t_{\text{кр}}$ подчиняется закону нормального распределения и берется из таблиц интегральной функции нормального распределения $F(t)$ или функции Лапласа $\Phi(t)$. Если расчеты ведутся по малой совокупности ($n < 30$), то величина $t_{\text{кр}}$ подчиняется распределению Стьюдента и ее критическое значение берется из таблиц $S(t)$ -распределения.

Если в ходе сравнения окажется, что $t_{\text{расч}} \leq t_{\text{кр}}$, то нулевую гипотезу считают не противоречащей данным наблюдения. При $t_{\text{расч}} > t_{\text{кр}}$ нулевую гипотезу отвергают в пользу одной из альтернативных гипотез.

Среднее квадратичное отклонение по промышленности составило 0,38, а дисперсия – 0,62. По предприятиям секции Е соответственно 0,17 и 0,42. В результате показатель колеблемости составил 0,306, фактическое значение t-критерия Стьюдента 2,5607, критическое значение при степени значимости 0,05 и 11 степенях свободы составляет 2,201. Следовательно, нулевая гипотеза должна быть отвергнута.

Иными словами, с вероятностью 95 % можно утверждать, что по секции Е существуют специфические условия воспроизводства основных средств, отличные от условий воспроизводства в целом по промышленности.

Установление этих условий и их влияние на процессы воспроизводства основных средств на предприятиях жилищно-коммунального хозяйства и должно стать предметом дальнейших исследований.

Вышесказанное позволяет сформулировать объект, предмет и задачи исследования воспроизводства основных средств в жилищно-коммунальном хозяйстве.

Объект исследования – предприятия, оказывающие жилищно-коммунальные услуги.

Предмет исследования – процессы воспроизводства основных средств на предприятиях – поставщиках жилищно-коммунальных услуг.

Сформулированные объект и предмет позволят сформулировать следующие задачи исследования:

– исследовать состав и структуру жилищно-коммунального хозяйства Украины и сопоставить эти оценки с мировой практикой;

– установить основные подходы к оценке состояния и движения основных средств;

– обосновать концепцию воспроизводства основных средств с жилищно-коммунальном хозяйстве с учетом особенностей его функционирования в реалиях Украины и преобладающих мировых тенденций;

– провести анализ состояния основных средств в экономике Украины и выявить факторы его улучшения;

– обосновать основные задачи подсистемы управления воспроизводством основных средств в рамках системы управления поставщика жилищно-коммунальных услуг с учетом специфики отдельных подотраслей;

– обосновать методический подход к формированию оценки источников финансирования воспроизводства основных средств;

– разработать механизм реализации концепции воспроизводства основных средств в жилищно-коммунальном хозяйстве с учетом особенностей его функционирования в реалиях Украины и преобладающих

мировых тенденций;

– предложить инструменты и способы оценки оптимальной структуры источников финансирования воспроизводства основных средств с учетом специфических особенностей каждого поставщика;

– обосновать подходы к оценке эффективности организации процесса воспроизводства основных средств в рамках системы управления поставщика жилищно-коммунальных услуг.

Решение поставленных задач позволит решить комплексную проблему совершенствования концепции воспроизводства основных средств на предприятиях жилищно-коммунального хозяйства, разработать методики, механизмы, инструменты и способы ее реализации в условиях каждого конкретного поставщика.

Список цитируемых источников

1. Баланс основних засобів України за 2011 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 25 с.

2. Баланс основних засобів України за 2012 рік. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 23 с.

3. Діяльність суб'єктів господарювання: статистичний збірник за 2012 рік / За ред. І. М. Жук. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. – 840 с.

4. Елисеева И. И. Общая теория статистики: [учебник] / Елисеева И. И., Юзбашев М. М. Под ред. И. И. Елисеевой, – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистики, 2004. – 656 с.

5. Закон України №1875-IV від 24.06.2004 «Про житлово-комунальні послуги» (зі змінами та допов.).

6. Основні засоби України за 2000-2010 роки: [статист. збірник]. – К.: Державна служба статистики, 2012. – 293 с.

7. Основні засоби України у 2010 році: [статистичний бюлетень]. – К.: Державна служба статистики України, 2011. – 202 с.

8. Основные термины и определения, используемые в жилищно-коммунальном хозяйстве. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: www.centerdevelopment.ru/static/32.

9. Экономика и финансы коммунальной инфраструктуры: состояние и проблемы: [монография] / В. П. Полуянов, В. А. Воротынцев, Е. И. Полуянова и др. Под ред. д.э.н., проф. В. П. Полуянова. – Донецьк: ООО «Східний видавничий дім», 2013. – 192 с.

6.10. Основные положения и перспективы управления потоковыми процессами в организационно-экономических системах

Рыночная трансформация экономики Украины обусловила тенденцию перехода от массового производства и централизованного распределения сырья и готовой продукции к производству с учетом конкретных запросов потребителей. Такая тенденция ведет к созданию гибких цепей поставок сырья и готовой продукции и услуг, ориентированных на конечного потребителя, что требует решения управленческих задач, направленных на оптимизацию потоковых процессов. Принципы логистического подхода требуют интеграции материально-технического обеспечения, производства, транспорта, сбыта и передачи информации о перемещении товарно-материальных ценностей в единую систему, которая должна повысить эффективность работы в каждой из этих сфер и межотраслевую эффективность. Таким образом, цель логистики – это оптимизация цикла воспроизводства путем комплексного, ориентированного на потребность, формирования потока материалов и информации, как в производстве, так и распределении продукции. Известные исследователи в сфере логистики видят цель логистики «в оптимизации предложения продукции компанией так, чтобы эта продукция нашла своего потребителя в наиболее удобных по общей рентабельности условиях».

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ
(новий погляд)**

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

***За загальною редакцією доктора економічних наук,
професора Р.Р. Тіміргалєєвої***

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 38,5. Наклад 300 пр. Зам. № 02/05.

ВИДАВНИЦТВО ДРУКАРНЯ «АРІАЛ».
95034, Республіка Крим, м. Сімферополь, вул. Декабристів, 21, оф. 216,
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3562 від 28.08.2009 р.
E-mail: it.arial@yandex.ru

Віддруковано з оригінал-макету у друкарні ФОП Бражнікової Н.А.
97513, Республіка Крим, смт Гвардійське, вул. Н-Садова, 22.
тел. (0652) 70-63-31, 050-648-39-34.
E-mail: braznikov@mail.ru